

Ассоциация финно-угорских университетов

NH Collegium Fenno-Ugristarum

**А. В. ЧЕМЫШЕВ, Л. Е. ШАБДАРОВА,  
Э. А. ЮЗЫКАЙН**

**Словарь терминов по информатике  
на марийском языке  
для общеобразовательных школ**

Сыктывкар – Ижевск – Йошкар-Ола –  
Саранск – Бадачоньтомай  
2011

Terminologia scholaris \* Школьная терминология

Главный редактор серии  
Янош Пустаи

Redigit  
János Pusztay

Редакционный совет:

М. С. Федина, Л. П. Федорова, Э. В. Гусева, А. В. Родняков

Ассоциация финно-угорских университетов

NH Collegium Fenno-Ugristarum

**А. В. ЧЕМЫШЕВ, Л. Е. ШАБДАРОВА,  
Э. А. ЮЗЫКАЙН**

Марий йылме дене  
кыдалаш школлан информатике дене  
термин-влак мутер

Сыктывкар – Ижевск – Йошкар-Ола –  
Саранск – Бадачоньтомай  
2011

Научный редактор:

*Иванов И. Г.*, д-р филол. наук, профессор,  
зам. директора по научной работе Института финно-угроведения  
ГОУВПО «Марийский государственный университет»

Одобрено термино-орфографической комиссией ГОУВПО  
«Марийский государственный университет» (протокол заседания № 8  
от 20.04.2011 г.).

Издание CD-варианта материала профинансировано Венгерской  
национальной организацией Всемирного конгресса финно-угорских  
народов.

Подготовка и издание словарей были осуществлены при финансовой  
поддержке Совместной программы Совета Европы и Европейского  
Союза для Российской Федерации «Национальные меньшинства в  
России: развитие языков, культуры, СМИ и гражданского общества».  
Мнения, высказанные в данном документе, не могут быть использованы  
как официальное мнение Совета Европы или Европейского Союза.

*А. В. Чемышев, Л. Е. Шабдарова,  
Э. А. Юзыкайн*

**Словарь терминов по информатике  
на марийском языке для общеобразовательных школ**

**Марий йылме дене кыдалаш школлам информатике  
дене термин-влак мутер**

Ответственный за выпуск *А. В. Родняков*  
Обложка и макет *С. П. Назаркин, Е. И. Синяева*

Подписано в печать 25.05.2011  
Формат 84 × 108 1/32. Усл. печ. л. 2,52  
Заказ № 740. Тираж 300 экз.

Отпечатано в типографии Издательства Мордовского университета  
430005, г. Саранск, ул. Советская, 24

HU ISSN 2061-5647  
ISBN 978-963-9876-48-4

© Ассоциация финно-угорских университетов, 2011  
© NH Collegium Fenno-Ugricum, 2011  
© А. В. Чемышев, Л. Е. Шабдарова, Э. А. Юзыкайн,  
Остапов Н. В., 2011

## **Предисловие главного редактора**

Одна из главнейших целей Европейского Союза – сохранять языковое и культурное разнообразие Европы. Эта цель может быть достигнута только в сотрудничестве с многонациональными государствами.

Языки могут сохраниться и развиваться только в случае, если ими пользуются дома, школе и во всех жизненных сферах.

Программа NH – CFU (Collegium Fenno-Ugricum) Terminologia scholaris \* Школьная терминология разработана с целью возвращения финно-угорских языков РФ в школьный обиход.

Для этого нужно было создать терминологию всех школьных предметов, как пользуясь результатами терминообразования 1920-30-х годов, так и создавая новые термины.

В результате реализации проекта «Создание терминологических словарей на национальных языках для общеобразовательных школ в регионах проживания финно-угорских народов Российской Федерации» в рамках совместной программы Совета Европы и Европейского Союза для Российской Федерации – «Национальные меньшинства в России: развитие языков, культуры, СМИ и гражданского общества» была выработана терминология по литературе, языку, истории, обществознанию, математике, химии, физике, биологии, информатике, географии на пяти финно-угорских языках РФ (коми, марийский, удмуртский, мокшанский и эрзянский).

Терминологические словари были одобрены термино-орфографическими комиссиями данных финно-угорских республик.

Главный редактор выражает свою искреннюю благодарность за поддержку проекта Совету Европы и Министерству регионального развития РФ, главному координатору проекта Марине Фединой (Сыктывкарский государственный университет), сокоординатору и издателю Алексею Роднякову (Мордовский государственный университет), Венгерской национальной организации Всемирного конгресса финно-угорских народов, и прежде всего всем авторам.

Badacsonytomaj, NH-CFU, 1-го марта 2011 г.  
Янош Пустай (Pusztay János)



| <i>Марий термин</i>                                                                                                                             | <i>Руш термин</i>                                                      | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ASCII (American Standart Code for Information Interchange – Информацийым ваш-ваш вашталтыме шотышто америкысе стандартле код)<br>CMYK-түсмодель | ASCII (American Standart Code for Information Interchange)<br><br>CMYK | луан цифрым, латин да вес алфавит/тиштер-влакым, чарналтыш ден виктарыше палым кончыкташлан стандартле кодировко<br><br>ныл түн түсым (пелганде – суан, куксин – magenta, нарынче – yellow, шеме – black) корандыме дене у түс мумым йӱнештарыше түсмодель |
| COM1 да COM2                                                                                                                                    | COM1 и COM2                                                            | почела порт-влак, ынгпале битым икте почеш весым почела колтылыт, технике явалаште 25 да 9 контактан кылушык полшымо дене шындалалтыт                                                                                                                      |
| dpi (dot per inch – ик дюймлан точко)                                                                                                           | dpi (Dot per inch)                                                     | 1 дюйм кужытан ойып корнышто точко чот (1 дюйм = 2,54 см); савыктыш, экран, сканлымаш да т.м. ойып-влакын нугыдылыкшым висымкугыт                                                                                                                          |
| FAT                                                                                                                                             | FAT                                                                    | файлсистемын классике чонымойыртемже (архитектуржо)                                                                                                                                                                                                        |
| Flash-шарныш                                                                                                                                    | Flash-память, Flash-накопитель                                         | пелпроводникан тӱнга энергийэрыкан, шуко пачаш возаш лийме шарныш погымо явала                                                                                                                                                                             |
| FTP (File transfer protocol – Файл трансферлык протокол)<br>HTML (HyperText Markup Language – Гипертекстын Тиштыйылмыже), кӱчык.: HTML-йылме    | FTP (File transfer protocol)<br><br>HTML (HyperText Markup Language)   | файлым вер гыч верышке вончештарылмым (трансферлымым) йӱнештарыше протокол<br><br>вотдокументын тӱналтыш текстшым гипертекстлын тамгалымаш, вобраузерлан текст гыч дизайн чонымым йӱнештарыше посна (специал) тиштан (теган) йылме                         |

| <i>Марий термин</i>                                                               | <i>Рус термин</i>                           | <i>Терминин значенийже</i>                                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>HTTP (HyperText Transfer Protocol – Гипертекст Трансферлык Протокол)</b>       | <b>HTTP (HyperText Transfer Protocol)</b>   | гипертекстле документлам вончештарлым (трансферлым) йөнештарыше протокол                                          |
| <b>IP-адрес</b>                                                                   | <b>IP-адрес</b>                             | компьютерын 4(6) байт кужытан вотысо шкешотан (уникал) адресше                                                    |
| <b>LPT</b>                                                                        | <b>LPT</b>                                  | иккокла (параллель) порт, иканаште 8 бит ымпалым колтылеш, технике явалаште 25-контактан кылушык семын шындалатеш |
| <b>POP3 (Post Office Protocol 3 – Почтылык Протокол 3)</b>                        | <b>POP3 (Post Office Protocol 3)</b>        | провайдерын почтысерверже гыч увертышым наледылме протокол                                                        |
| <b>PPP (Point to Point Protocol – Точко гыч Точкыш Протокол)</b>                  | <b>PPP (Point to Point Protocol)</b>        | чүктылалтше телефон да т.м. кыл линий дене интервотыш шуаш кучылталтше протокол                                   |
| <b>PS/2</b>                                                                       | <b>PS/2</b>                                 | коляигым да полдышонгам компьютер деке ушаш кучылталтше вичмучашан йыргешке кылушык                               |
| <b>RGB (red – йошкарге, green – ужарге, blue – канде)</b>                         | <b>RGB</b>                                  | кум түн түсым (йошкарге – red, ужарге – green, канде – blue) ушымо дене у түс мумым йөнештарыше түсмодель         |
| <b>SMTP (Simple Mail Transfer Protocol – Куштылго Серыш Трансферлык Протокол)</b> | <b>SMTP (Simple Mail Transfer Protocol)</b> | провайдерын почтысерверышкыже увертышым намиен шуктедылме протокол                                                |
| <b>SQL (Structured query language – Структурлымо Йодмыйылме)</b>                  | <b>SQL (Structured query language)</b>      | реляциян ымпалыпого-влакым палемдаш да нунын дене пашам ышташлан түнямбал стандартле йылме                        |

| <i>Марий термин</i>                                                                                                                          | <i>Руш термин</i>                                                                         | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>TCP/IP</b><br>(Transmission Control Protocol/ Internet Protocol – Колтылым Тергыше Протокол/Интервот Протокол)<br><b>Unicode (Юникод)</b> | <b>TCP/IP</b><br>(Transmission Control Protocol/ Internet Protocol)<br><br><b>Unicode</b> | интервотлан ямдылыме да тудын негызшылан налме протокол тўшка<br><br>текстысе тиштым кодлымаш тўнямбал стандарт, кажне тиштылан 2 гыч 6 марте байт пуалтеш                            |
| <b>URL (Uniform resource locator</b><br>– Ресурсын иктўрлемдыме верончыктышыжо)                                                              | <b>URL (Uniform resource locator)</b>                                                     | документын интервотышто верланыжым ончыктышо стандартлыме тиштыгорно; URL-шке доменын, файлын да каталогын лўмышт, машинын вотысо адресше, файл деке шумым йўнештарыше протокол пурат |
| <b>USB (Universal Serial Bus – Универсал Почела Шай)</b>                                                                                     | <b>USB</b>                                                                                | тўрлў сынан тўжвалявалам ушашлан кучылталтше универсал порт                                                                                                                           |
| <b>Web-камер/ воткамер</b>                                                                                                                   | <b>Web-камера</b>                                                                         | компьютервот гоч видеом колтылаш кучылталтше цифркамер                                                                                                                                |
| <b>Web-лаштык/ вотлаштык</b>                                                                                                                 | <b>Web-страница</b>                                                                       | шкешотан (уникал) URL-ан тўнямбалвотын документше але инфоресуршо                                                                                                                     |
| <b>Web-сервер/ вотсервер</b>                                                                                                                 | <b>Web-сервер</b>                                                                         | вотлаштык семын кельыштарыме, ынпале-влакым арален шогышо да тўжвал вотыш колтылшо сервер                                                                                             |
| <b>А</b>                                                                                                                                     |                                                                                           |                                                                                                                                                                                       |
| <b>Адаптер</b>                                                                                                                               | <b>Адаптер</b>                                                                            | компьютерын тўжвалявала-влакше дене кылым ыштыше явала                                                                                                                                |
| <b>Адрес</b>                                                                                                                                 | <b>Адрес</b>                                                                              | объект, документ, файл, лаштык да т.м. декат вўдышў корно                                                                                                                             |

| <i>Марий термин</i>                                    | <i>Руш термин</i>                                        | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Адресын шайже</b>                                   | <b>Шина адреса</b>                                       | тўн процессор але процессор<br>деч посна рўдō шарныш дене<br>ыңпале-влакым вашталтылын<br>кертше явала-влак могырым<br>кучылталтше, КОШ мутын физик<br>адресшым ончыктышо шай                                                                           |
| <b>Алгоритм</b>                                        | <b>Алгоритм</b>                                          | сомылым шукташлан<br>палемдыме ыштык але ошкыл-<br>влакын почелалыкышт                                                                                                                                                                                  |
| <b>Алфавит/тиштер</b>                                  | <b>Алфавит</b>                                           | йылмыште кучылталтше чыла<br>тиште-влак                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Антивирус/<br/>вирусваштареш-<br/>лык программе</b> | <b>Антивирусные<br/>программы</b>                        | компьютервирус деч<br>локтылалтше да тудын<br>энтекшым корандыше<br>программе                                                                                                                                                                           |
| <b>Аппарат<br/>ворандыш</b>                            | <b>Аппаратное<br/>обеспечение</b>                        | компьютерын электрон да<br>механике ужаш тўшкалыкше                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Аргумент/негызой<br/>(параметр)</b>                 | <b>Аргумент<br/>(параметр)</b>                           | ўжшō программе гыч<br>процедурыш але функцийыш<br>колтымо ыңпале-влак                                                                                                                                                                                   |
| <b>Архиватор</b>                                       | <b>Архиватор</b>                                         | тўжвал шарнышыште<br>иктеш чумырым сайрак<br>аралашлан келыштарыме,<br>файл-влакым архивлыше да<br>нунылан тўналтыш калыпым<br>пōртылтышō программе                                                                                                     |
| <b>АЦВ (аналог-<br/>цифр<br/>вестўрлемдыше)</b>        | <b>АЦП (Аналогово-<br/>цифровой<br/>преобразователь)</b> | аналогсигналым<br>цифрсигналышке<br>(дискреткодышко)<br>вестўрлемдыше явала                                                                                                                                                                             |
| <b>Б</b>                                               |                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Байт</b>                                            | <b>Байт</b>                                              | компьютерыште<br>информацийым аралымаште,<br>вончештарылмаште<br>(трансферлымаште) да<br>пашалымаште тўн висымкугыт;<br>байт компьютерын<br>шарнышыштыже ик тичмаш<br>семян возалтеш, лудалтеш да<br>пашалалтеш; тўн шотышто байт<br>8 бит кугытан улеш |

| <i>Марий термин</i>                                   | <i>Руш термин</i>                              | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Баннер</b>                                         | <b>Баннер</b>                                  | вотлаштыклаште рекламлыме лаштыкыш гиперушык/ гиперкылвер дене ушышо изи рекламсӱрет                                                                     |
| <b>Бит</b>                                            | <b>Бит</b>                                     | 0 але 1 цифрынм аралаш кучылталтше, кокытан чотрадам системыште пашам ышташ пуышо компьютершарнышын эн изи элементше                                     |
| <b>Блок-схеме</b>                                     | <b>Блок-схема</b>                              | алгоритм але процесс-влакым ончыктышо схеме-шамычын кумдан шарлыше типышт, тушто паша ошкыл-влак умдо дене ушымо тӱрлӧ калыпан блок дене ончыкталтыт     |
| <b>Браузер/<br/>Ончыктышо</b>                         | <b>Браузер</b>                                 | компьютер дене пайдаланышылан вотресурсым ончаш, файл-влакым налын опташ да т.м. сомылым ышташ йӧнештарыше программе                                     |
| <b>В</b>                                              |                                                |                                                                                                                                                          |
| <b>Вашкылтӱрза</b>                                    | <b>Диалоговое окно</b>                         | информацийым лукташ да (але) пайдаланыше деч вашмутым налаш кучылталтше интерфейсэлемент, тӱрза                                                          |
| <b>Вашталтылше</b>                                    | <b>Переменная</b>                              | программын кучылтмо да вашталтыме палемдыме типан ынтале-влакым аралашлан ойырымо компьютершарнышын лӱман ужашыже                                        |
| <b>Вашталтыш<br/>буфер</b>                            | <b>Буфер обмена</b>                            | компьютер программе-влак коклаште графике, текст да т.м. ынталым вашталтылашлан кучылталтше компьютершарнышын посна ужашыже                              |
| <b>Вердыме<br/>(позицийдыме)<br/>чотрадам системе</b> | <b>Непозиционная<br/>система<br/>счисления</b> | чотрадам системе, тушто чотым ончыкташлан посна тамга-влак пурталтыт; тамга-влакын чот ынышт эре икгай лиеш да чотым возымаште айлыме верышт деч ок шого |

| <i>Марий термин</i>               | <i>Руш термин</i>              | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                |
|-----------------------------------|--------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Верысе вот (LAN), локалвот</b> | <b>Локальная сеть (LAN)</b>    | цифр ынпалым вончештарылше (трансферлыше), ик але икмыняр автономло (шкевуй) кугу писылыкан канал дене ушымо лишне верланыше тўжвалаявала ден компьютер-влакын тўшкашт    |
| <b>Видеокарт (видеоплате)</b>     | <b>Видеокарта (видеоплата)</b> | компьютершарнышыште улшо ойыпым мониторлан келшыше видеосигналышке вестўрлемдыше явала                                                                                    |
| <b>Вирус</b>                      | <b>Вирус</b>                   | компьютер пайдаланыше деч шолып шкеора тўлангын, шарлен да компьютерын пашажым локтыл кертше зиянгондышо компьютер программе                                              |
| <b>Вотадаптер</b>                 | <b>Сетевой адаптер</b>         | компьютерым локал вотыш ушышо явала; вотадаттер ынгпале-влакын вончештарылмашыштым (трансферлымашыштым) да вот иктык коклаште ынгпале-влакын вашталтылмыштым эскерен шога |

## Г

|                               |                              |                                                                                                                                                 |
|-------------------------------|------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Гипертекст</b>             | <b>Гипертекст</b>            | тамгалымаш йылме дене чумырымо/калыплыме гиперушыкан/гиперкылверан текст                                                                        |
| <b>Гиперушык/ гиперкылвер</b> | <b>Гиперссылка</b>           | пайдаланышым вес компьютерыште але вес папкыште верланыше текстын ужашышкыже але кылдалтше документыш(ке) колтышо/ ушышо гипертекстысе ончыктыш |
| <b>Графике интерфейс</b>      | <b>Графический интерфейс</b> | пайдаланышылан интерфейсэлемент-влакым (меню, полдыш, тамга, лўмер да т.м.) график ойып семын мониторишто ончыктышо шкешотан интерфейс          |

| <i>Марий термин</i>                                       | <i>Руш термин</i>                                               | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Графике<br/>информацийым<br/>векторло<br/>кодлымаш</b> | <b>Векторное<br/>кодирование<br/>графической<br/>информации</b> | ойыпым цифр дене ончыктым<br>йӧн – графике объект<br>кончыктымашыжым кодлымо<br>команде радам семын возымаш                                            |
| <b>Графике<br/>информацийым<br/>растрле<br/>кодлымаш</b>  | <b>Растровое<br/>кодирование<br/>графической<br/>информации</b> | ойыпым цифр дене ончыктым<br>йӧн – графике объект<br>кончыктымашыжым пиксель сетке<br>семын пуымаш; пиксельн кажне<br>тӱсшӧ кокытан чот дене кодлалтеш |
| <b>Графике<br/>примитив</b>                               | <b>Графический<br/>примитив</b>                                 | графике редакторышто ик<br>пашаӱзгарын полшымыш дене<br>ыштыме иктаж-могай геометрий<br>фигурын (кореш, виклукаш,<br>овал, да т.м.) сӱретше            |
| <b>Графике редактор</b>                                   | <b>Графический<br/>редактор</b>                                 | ойыпым/сӱретым ышташ<br>да пашалаш кучылталтше<br>программе                                                                                            |

## Д

|                                     |                                  |                                                                                                                                                                                                   |
|-------------------------------------|----------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Диаграмме</b>                    | <b>Диаграмма</b>                 | чотан ынпале-влакым график<br>семын ончыктымаш, тудо<br>икмыняр кугытын вашкылжым<br>писын аклаш йӧным ышта                                                                                       |
| <b>Дисккондыштыш</b>                | <b>Дисковод</b>                  | информацийым магнит але<br>лазер дискиш возышо, диск гыч<br>лудшо да тудым тӱн шарнышыш<br>колтыллышо явала                                                                                       |
| <b>Дискретизаций</b>                | <b>Дискретизация</b>             | сигнал амплитудын чот ынжым<br>иктӧр жап кокла гоч висен,<br>кӱрылтде каен шогышо сигналым<br>цифраныш савырыме процесс                                                                           |
| <b>Дискретизаций<br/>чӱчкыдылык</b> | <b>Частота<br/>дискретизации</b> | Герц дене шотлалтше,<br>жапыште кӱрылтдымӧ<br>сигналын дискретизацийже<br>годым висымашым ыштыме<br>чӱчкыдылык                                                                                    |
| <b>Дискым<br/>форматлымаш</b>       | <b>Форматирование<br/>диска</b>  | ынпалым возашлан дискым<br>сектор ден корно-влаклан<br>шеледыме процесс; форматлымаш<br>оперционло системалан файл<br>да программе-влакым возаш/<br>лудаш йӧным ыштыше дискин<br>структуржым чона |

| <i>Марий термин</i>                                             | <i>Руш термин</i>                      | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                                                                       |
|-----------------------------------------------------------------|----------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Дискым<br/>фрагментлы-<br/>дымаш</b>                         | <b>Дефрагментация<br/>диска</b>        | кўрылтдымō кластер радамыште<br>файл-влакым аралашлан<br>келыштарыме диск ужашын<br>логик структуржым уэмдыме да<br>пайдалын верандыме процесс                                                                                                                   |
| <b>Дистрибутив</b>                                              | <b>Дистрибутив</b>                     | программе ворандышым<br>ыштышын/лукшын<br>пайдаланыше-влакын<br>компьютерышкышт<br>программым шындашлан<br>ямдылыме файл тўшка                                                                                                                                   |
| <b>Документ</b>                                                 | <b>Документ</b>                        | компьютер программыште<br>ямдылыме текст, ойып, сўрет,<br>презентаций, чертёж да т.м.                                                                                                                                                                            |
| <b>Документым<br/>форматлымаш</b>                               | <b>Форматирование<br/>документа</b>    | документ ямдылымын<br>йыжынже; документын<br>нергелыкшым вашталтыде<br>тўжвал сынжым<br>вестўрлемдымаш                                                                                                                                                           |
| <b>Домен</b>                                                    | <b>Домен</b>                           | интервот структурын эн кугу<br>ужашыже, тудо тўн шотышто<br>элан але вес кугу структурлан<br>келшен толмым ончыкта; домен-<br>влак игыдомен (поддомен)-<br>шамычлан шеледалтыт да тўрлō<br>областьлан келыштаралтм(ышт)<br>ым але вуйын шогым(ышт)ым<br>ончыктат |
| <b>Домен адрес</b>                                              | <b>Доменный адрес</b>                  | интервотысо компьютерын<br>тиште сынан шкешотан (уникал)<br>адресше                                                                                                                                                                                              |
| <b>Домен лўм<br/>системе (DNS<br/>– Domain Name<br/>System)</b> | <b>Доменная система<br/>имён (DNS)</b> | интервот деке ушымо шкешотан<br>(уникал) компьютерлўм-влакын<br>иерархиян системышт                                                                                                                                                                              |
| <b>Драйвер</b>                                                  | <b>Драйвер</b>                         | программе, тудын полшымыж<br>дене вес программе (тўн<br>шотышто операционло<br>системе) южо явалан аппарат<br>ворандышышкыже шумашым<br>налеш                                                                                                                    |

| <i>Марий термин</i>                            | <i>Руш термин</i>                           | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                        |
|------------------------------------------------|---------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>И</b>                                       |                                             |                                                                                                                                   |
| <b>Игыпрограмме (игыпроцедур)</b>              | <b>Подпрограмма (процедура)</b>             | программын түрлө йыжынлагыч шуко гана тудын деке шуашлийше, шкевуя ыңан ужашыже                                                   |
| <b>Изи кўкшытан программлымаш йылме</b>        | <b>Язык программирования низкого уровня</b> | машин код деке лишемден (але түрысnek келыштaрен), алгоритмыв возен ончыкташ ыштыме программлымаш йылме                           |
| <b>Интеграл микросхеме</b>                     | <b>Микросхема интегральная</b>              | электрон схемын функцийжым шуктышо микроэлектрон ыштыш                                                                            |
| <b>Интервот</b>                                | <b>Интернет</b>                             | тўнямбал информаций вот, тудын ужашыже-влак икте-весьшт дене TCP/IP протоколеш негызлалтше ик адрес кумдыкышто ваш кылдалт шогат  |
| <b>Интервот-каталог</b>                        | <b>Интернет-каталог</b>                     | сайт нерген кўчык умылтарымашан сайтушык-влакын структурлымо тўшкашт                                                              |
| <b>Интерфейс</b>                               | <b>Интерфейс</b>                            | пайдаланыше ден компьютер кокласе вашкыл да диалог йўн тўшка                                                                      |
| <b>Интравот</b>                                | <b>Интранет</b>                             | тўнямбал интервот семын пашам ыштыше интервот протокол да утларак шарлалтше компьютер программе-влакым кучылтшо посна озавот      |
| <b>Информатизаций</b>                          | <b>Информатизация</b>                       | тўня мучко верланыше инфоресурс-влакым ушен шогышо телекоммуникаций инфраструктурым чоңымо да ворандыме политике ден процесс-влак |
| <b>Информатике</b>                             | <b>Информатика</b>                          | информацийым налме, чумырымо, аралыме, вестўрлемдыме, вончештарылме (трансферлыме) да кучылтмо йўн-влак нерген шанче              |
| <b>Информаций аралыше, кўчык.: инфоаралыше</b> | <b>Информационный носитель</b>              | структурышкыжо пуртымо информацийым кужу жап арален кертше кеч-могай материалле объект але йырвел                                 |

| <i>Марий термин</i>                                                   | <i>Руш термин</i>                             | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Информаций<br/>висымкугыз</b>                                      | <b>Единицы<br/>измерения<br/>информации</b>   | бит, байт (шукыж годым $2^3$ бит), килобайт ( $2^{10}$ байт), мегабайт ( $2^{20}$ байт), гигабайт ( $2^{30}$ байт), терабайт ( $2^{40}$ байт), петабайт ( $2^{50}$ байт)              |
| <b>Информаций<br/>канал-влак,<br/>кўчык.:<br/>инфоканал-влак</b>      | <b>Информационные<br/>каналы</b>              | айдемын шижме органже-<br>влак, тыгак информацийым<br>вашталтылашлан кучылталтше<br>технике явала                                                                                     |
| <b>Информаций<br/>кончыктым<br/>калып</b>                             | <b>Формы<br/>представления<br/>информации</b> | текст, хот, графике, йўк да т.м.<br>калып                                                                                                                                             |
| <b>Информаций<br/>культур, кўчык.:<br/>инфокультур</b>                | <b>Информационная<br/>культура</b>            | информацийым пайдалын<br>кучытмо шинчымаш ден<br>моштымаш                                                                                                                             |
| <b>Информаций<br/>мерсото, кўчык.:<br/>инфомерсото</b>                | <b>Информационное<br/>общество</b>            | цивилизаций виянмашын<br>историй йыжынже, тушто<br>информаций ден шинчымаш<br>йондартышын тўн<br>лектышыжлан шотлалтыт                                                                |
| <b>Информаций<br/>памаш</b>                                           | <b>Источник<br/>информации</b>                | информацийым колтылышо<br>айдеме але явала                                                                                                                                            |
| <b>Информаций<br/>продукт, кўчык.:<br/>инфопродукт</b>                | <b>Информацион-<br/>ный продукт</b>           | пайдаланышын йодмыж<br>дене келшышын ямдылыме<br>да сатушко савырыме<br>документлыме информаций;<br>информаций продукт – тиде<br>компьютер программе,<br>ынгпалыпо да т.м. информаций |
| <b>Информаций<br/>процесс-<br/>влак, кўчык.:<br/>инфопроцесс-влак</b> | <b>Информационные<br/>процессы</b>            | информацийым налме,<br>шочыктым, погымо, пашалыме,<br>чумырымо, аралыме, кычалме,<br>шаркалыме да кучылтмо<br>процесс                                                                 |
| <b>Информаций<br/>суаплык, кўчык.:<br/>инфосуаплык</b>                | <b>Информационная<br/>услуга</b>              | пайдаланыше-влакын<br>информаций шотышто<br>йодмашыштым информационло<br>продуктым пуымо дене<br>шуктымаш                                                                             |
| <b>Информаций<br/>технологий,<br/>кўчык.:<br/>инфотехнологий</b>      | <b>Информационные<br/>технологии</b>          | информацийым налме да<br>пашалыме процесс да йон<br>тўшкалык                                                                                                                          |

| <i>Марий термин</i>                                                                 | <i>Руш термин</i>                                                                | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Информаций чот,</b><br><b>кўчык.: инфочот</b>                                    | <b>Количество информации</b>                                                     | увертышыште улшо<br>информацийым аклыше виса                                                                                                                                    |
| <b>Информацийым</b><br><b>висымаште</b><br><b>алфавитле/</b><br><b>тиштерле йөн</b> | <b>Алфавитный</b><br><b>подход к</b><br><b>измерению</b><br><b>информации</b>    | текстын кугытшо да<br>алфавитын куатше деч шогышо<br>информацийым висыме йөн                                                                                                    |
| <b>Информацийым</b><br><b>висымаште</b><br><b>лийынкерт-</b><br><b>шашлык йөн</b>   | <b>Вероятностный</b><br><b>подход к</b><br><b>измерению</b><br><b>информации</b> | лийынкертшашлыкын да<br>информаций чотын икте-весе<br>деч шогымыштым ончыктышо<br>Шеннонын формулжо негызеш<br>информацийым висыме йөн                                          |
| <b>Информацийым</b><br><b>вончештарыл-</b><br><b>маш</b><br><b>(трансферлымаш)</b>  | <b>Передача информации</b>                                                       | уверангар кумдыкышто<br>информацийым кусарыме<br>процесс                                                                                                                        |
| <b>Информацийым</b><br><b>налше, кўчык.:</b><br><b>инфоналше</b>                    | <b>Приёмник информации</b>                                                       | информацийым налын шогышо<br>айдеме але явала                                                                                                                                   |
| <b>Информацийым</b><br><b>пашалымаш</b>                                             | <b>Обработка информации</b>                                                      | информационло сомылым<br>шуктымо але тўналтыш ынгпале-<br>влак гыч лектышыш куснымо<br>процесс                                                                                  |
| <b>Информацийым</b><br><b>ынглыме йөн</b>                                           | <b>Способы</b><br><b>восприятия</b><br><b>информации</b>                         | информацийым шинча, пылыш,<br>ўпшым шижме орган-влак,<br>тўкнымаш-чытырналтмаш-<br>шижмаш да кочкышын рецепторжо<br>полшымо дене ыглаш лиеш                                     |
| <b>Й</b>                                                                            |                                                                                  |                                                                                                                                                                                 |
| <b>Йўкплате</b><br><b>(йўкадаптер,</b><br><b>йўккарт)</b>                           | <b>Звуковая плата</b><br><b>(аудиоадаптер)</b>                                   | микрофон, наушник, динамик,<br>синтезатор да моло явалам<br>кучылтын компьютер программе<br>полшымо дене йўкым возаш,<br>йонгалтараш да шочыкташ<br>йўным ыштыше электрон плате |
| <b>Йодмаш</b>                                                                       | <b>Запрос</b>                                                                    | ынгпалыпогышто ынгпале-<br>влакым кучылташлан але<br>пашалашлан йодышым<br>шындымаш                                                                                             |
| <b>Йылме</b>                                                                        | <b>Язык</b>                                                                      | информацийым аралаш да<br>вончештарылаш (трансферлаш)<br>кучылталтше тиштысистеме                                                                                               |

| <i>Марий термин</i> | <i>Руш термин</i> | <i>Терминын значенийже</i> |
|---------------------|-------------------|----------------------------|
|---------------------|-------------------|----------------------------|

## К

|                                                                                       |                                       |                                                                                                                          |
|---------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Кластер</b>                                                                        | <b>Кластер</b>                        | лывырге да тӱнга дисклаште ынгпале-влакым аралыше иктык (единице), тудо икмыняр йыгыре верланыше сектор гыч шога         |
| <b>Клиент</b>                                                                         | <b>Клиент</b>                         | серверын суаплыкше деке шумашым йӱнештарыше, тудын деч информацийым налын шогышо але вашталтылше компьютер але программе |
| <b>Кнага</b>                                                                          | <b>Книга</b>                          | тӱрлӧ сынан ваш-ваш кылдалтше информацийым ушен шогашлан кучылташ лийше ик але икмыняр лаштык гыч шогышо файл            |
| <b>Кнопко, полдыш</b>                                                                 | <b>Кнопка</b>                         | техникисе полдышла койшо да тыгаяк функцийым шуктышо интерфейсэлемент                                                    |
| <b>Код</b>                                                                            | <b>Код</b>                            | информацийым кончыкташ келыштарыме тиштысистеме                                                                          |
| <b>Кодлымаш</b>                                                                       | <b>Кодирование</b>                    | палемдыме кодым кучылтын информацийым возымаш                                                                            |
| <b>Кодтаблице</b>                                                                     | <b>Кодировочная (кодовая) таблица</b> | тиште-влак ден нунын компьютер кодыштын келшен толмыштым ончыктышо таблице                                               |
| <b>КОИ8 (Код Обмена Информацией 8-битный – Информацийым Вашталтылмаш 8-битан Код)</b> | <b>КОИ8</b>                           | кириллице тиште-влакым кодлымаш тӱналтыш стандарт кокла гыч иктыже                                                       |
| <b>Кокытан чотрадам системе</b>                                                       | <b>Двоичная система счисления</b>     | кокытан чотрадам системыште чот кок цифр (0 ден 1) полшымо дене возалтеш                                                 |
| <b>Коляиге</b>                                                                        | <b>Мышь</b>                           | пургык явала, курсорым виктарыше манипулятор                                                                             |

| <i>Марий термин</i>                                       | <i>Руш термин</i>                                      | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Комментарий</b>                                        | <b>Комментарий</b>                                     | интерпретацийыште<br>але компиляцийыште<br>кучылталтдыме, программ<br>тўналтыш код кўргыштў<br>верланыше умылтарыме текст                                                                                            |
| <b>Коммуникаций</b>                                       | <b>Коммуникация</b>                                    | енг коклаште кылым кучымаш,<br>информацийым колтылмаш,<br>тыгак увергышын кайыме<br>корныжо да тўрлў вер кокласе<br>кыл                                                                                              |
| <b>Компакт-диск</b>                                       | <b>Компакт-диск</b>                                    | информацийым оптике<br>аралыше, тушто информацийым<br>возымо да лудмо процесс лазер<br>полшымо дене шукталтеш                                                                                                        |
| <b>Компиляций</b>                                         | <b>Компиляция</b>                                      | программлымаште кугу<br>кўкшытан йылме гыч машинын<br>йылмышкыже (кодышкыжо)<br>программым кусарымаш                                                                                                                 |
| <b>Компьютер</b>                                          | <b>Компьютер</b>                                       | информацийым пашалаш,<br>аралаш да вончештарылаш<br>(трансферлаш) кучылталтше<br>аппарат (технике) да программе<br>комплекс                                                                                          |
| <b>Компьютер вот</b>                                      | <b>Сеть<br/>компьютерная</b>                           | ынопале-влакым<br>вончештарылмаш<br>(трансферлымаш) канал-шамыг<br>дене кылдалтше компьютер<br>тўшка                                                                                                                 |
| <b>Компьютер<br/>графике</b>                              | <b>Компьютерная<br/>графика</b>                        | компьютер полшымо дене<br>графике ойып-влакым ыштыме<br>да пашалыме технологий                                                                                                                                       |
| <b>Компьютер<br/>программе<br/>(пеленлык)</b>             | <b>Прикладные<br/>программы<br/>(приложения)</b>       | пайдаланыше дене вашкылым<br>кучаш да палемдыме сомылым<br>шукташ ямдылыме программе                                                                                                                                 |
| <b>Компьютерын<br/>оперативле<br/>шарнышыже<br/>(КОШ)</b> | <b>Оперативная<br/>память<br/>компьютера<br/>(ОЗУ)</b> | компьютерым пашаш колташлан<br>да кугурак писылкан<br>чўчкыдын кучылтмо ынопале<br>ден программе-влак дене<br>пашам ышташлан шарныш;<br>тушто верандыме ынопале<br>компьютерын чўктымў улмыж<br>годым гына аралалтеш |

| <i>Марий термин</i>                      | <i>Руш термин</i>                            | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                           |
|------------------------------------------|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Контекст меню</b>                     | <b>Контекстное меню</b>                      | рашемдыме объектлан келшен толшо команде лўмеран меню; тўн шотышто тудо компьютер коляигын тўн огыл полдышыжым але Shift+F10 полдыш комбинацийым темдалмеке почылтеш |
| <b>Контроллер</b>                        | <b>Контроллер</b>                            | рўдō процессор ден тўжвалывала-шамычым але кыл канал-влакым ушышо ўзгар, тыгодым тудо процессорым тўжвалывалам виктарыме деч утара                                   |
| <b>Кугу кўкшытан программламаш йылме</b> | <b>Язык программирования высокого уровня</b> | айдемылан йōнанрак лудашыже да кучылташыже алгоритмым возен ончыкташ ыштыме программламаш йылме                                                                      |
| <b>Курсор</b>                            | <b>Курсор</b>                                | экраныште кызытсе верым ончыктышо посна пале                                                                                                                         |
| <b>Куснымаш</b>                          | <b>Переход</b>                               | тўналтыш текстысе кодын верланyme радамже деч ойыртемалтше почелалыкыште программym шуктымаш                                                                         |
| <b>Кылдамга</b>                          | <b>Значок (иконка)</b>                       | пайдаланышылан объектыш (файл, программе, диск да т.м.) шуаш йōнештарыме изи сўрет сынан интерфейсэлемент                                                            |
| <b>Кылдыш</b>                            | <b>Выражение</b>                             | вашталтылше, ын, функций да оператор-влакын лўм комбинацийышт; комбинаций шукыж годым вашталтылшын лектышыжым мōнгеш пōртылта                                        |
| <b>Кычалше машин</b>                     | <b>Поисковая машина</b>                      | кычалше системе-влакын пашаштым ворандарыше программе комплекс                                                                                                       |
| <b>Кычалше робот (эныремыш)</b>          | <b>Поисковый робот (паук)</b>                | кычалше системын ик ужашыже; кычалше системын серверыштыже ынпалыпогыш интервот лаштыклам ярымлыме нерген информацийым пуртышо программе                             |

| <i>Марий термин</i>                | <i>Руш термин</i>                      | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                   |
|------------------------------------|----------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Кычалше системе</b>             | <b>Поисковая система</b>               | посна вотсайт, тушто пайдаланыше шке йодмашыжлан келшыше сайтушыкым/ сайткылверым муын кертеш                                                                |
| <b>КЭШ-шарныш</b>                  | <b>КЭШ-память</b>                      | шотлымашын кокла лектышыжым аралашлан кучылташ пеш кугу писылыкан шарныш                                                                                     |
| <b>Л</b>                           |                                        |                                                                                                                                                              |
| <b>Лачештарымаш</b>                | <b>Отладка</b>                         | программын тўналтыш кодшо гыч йонылышым корандыше ыштык                                                                                                      |
| <b>Лаштык</b>                      | <b>Лист</b>                            | ымпале-влакым аралашлан да нунын дене пашам ышташлан электрон таблицыште кучылташ тўн документ; лаштык корно ден колонкылашке радамалалтше ячейкыла гыч шога |
| <b>Логик диск</b>                  | <b>Логический диск</b>                 | тўнга дискиште С, В, Е да т.м. латин тиште дене палемдалтше информацийаралыме кумдык; логик дисклан шеледымаш тўнга диск дене пашам ыштымым куштылемда       |
| <b>Логик тип</b>                   | <b>Логический тип</b>                  | ымпале-влакын типышт, тудын вашталтыш ден тутыш-влакше лач True (чын) да False (шоя) ынан гына лийын кертыт                                                  |
| <b>Логин (login)</b>               | <b>Логин (login)</b>                   | пайдаланышын системыш пуримо але интервотыш ушнымо идентификаторжо                                                                                           |
| <b>Луан чотрадам системе</b>       | <b>Десятичная система счисления</b>    | кызытсе жапыште луан чотрадам системыште чот араб цифр-влак (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) полшымо дене возалтеш                                             |
| <b>Лывырге магнитдиск (дискет)</b> | <b>Гибкий магнитный диск (дискета)</b> | информацийым аралыше пластик тыртыш явала; тыртышын кок могырышкыжат магнит варшым шўрымō, тыгайымак аудио– ден видеокассетылаштат кучылтыт                  |

| <i>Марий термин</i> | <i>Рус термин</i> | <i>Терминын значенийже</i> |
|---------------------|-------------------|----------------------------|
|---------------------|-------------------|----------------------------|

## М

|                                |                                     |                                                                                                                                          |
|--------------------------------|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Макрос</b>                  | <b>Макрос</b>                       | посна программе, макрорегистраторын уникал (шкешотан) лўм дене палемдыме команде да/але полдыш темдыштме почелалык                       |
| <b>Машин код (машин йылме)</b> | <b>Машинный код (машинный язык)</b> | процессорын вик шуктымo йылмыже                                                                                                          |
| <b>Меню</b>                    | <b>Меню</b>                         | команде лўмеран интерфейсэлемент; команде-влакым ойырен налын, пайдаланыше компьютерым виктарен кертеш                                   |
| <b>Модем</b>                   | <b>Модем</b>                        | телекоммуникаций (телефон) линий-влак дене сигналым вончештарылаш (трасферлаш) кучылталтше, компьютер дене ушалтше тўжвал– але кўргывала |
| <b>Модуль</b>                  | <b>Модуль</b>                       | ик але икмыняр процедур гыч шогышо программе кодын блокшо                                                                                |
| <b>Монитор, дисплей</b>        | <b>Монитор, дисплей</b>             | информацийым текст, таблице, сўрет, чертёж да т.м. семын кончыктарыше явала                                                              |
| <b>Мультимедий</b>             | <b>Мультимедиа</b>                  | чот, текст, график, анимаций, видео, йўк да т.м. калыпан информацийым угыч ыштен колташлан йўнештарыме технологий                        |

## О

|                                                          |                                              |                                                                                                                                                                                                                       |
|----------------------------------------------------------|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Оза улшан (эрыкдыме) компьютер программе ворандыш</b> | <b>Проприетарное программное обеспечение</b> | автор але правам кучен илыше-влакын шкеныштын погыштлан шотлалтше программе ворандыш; компьютер программе ворандыш оза ПВ-м кучылташ, копиям ышташ да вашталтышым тўрысnek але ужашын пурташ шкланже гына правам кода |
|----------------------------------------------------------|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

| <i>Марий термин</i>             | <i>Руш термин</i>               | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                    |
|---------------------------------|---------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ойыркалымаш</b>              | <b>Сортировка</b>               | пуымо объект-влакым иктаж-могай палемдыме радам дене пужен тўшкалымаш                                                                                                         |
| <b>Ойырымo канал (линий)</b>    | <b>Выделенный канал (линия)</b> | компьютер-влак коклаште информацийым вончештарылаш (трансферлаш) тутыш кучылталтше кыл канал                                                                                  |
| <b>Ончылгоч пуртымo функций</b> | <b>Встроенные функции</b>       | программлымаш йылмыш ончылгоч пуртымo функций-влак                                                                                                                            |
| <b>Операнд</b>                  | <b>Операнд</b>                  | ик вашталтылше але тутыш, тудын шотышто оператор ыштыкым шукта                                                                                                                |
| <b>Оператор</b>                 | <b>Оператор</b>                 | лектышым налашлан вашталтылше-влак шотышто пашам ыштыше тўн але шапашлыме тиште (але мут)                                                                                     |
| <b>Операционло системе</b>      | <b>Операционная система</b>     | компьютерын явалаже ден шотлымо процесс-влакым виктарыше, шотлымсистеме явала ден компьютер программе-шамыч коклаште интерфейс сомылым шуктышо программе пакет                |
| <b>Ошкылпроцесс</b>             | <b>Пошаговый процесс</b>        | ик ошкыллан кодын ик корныжым шуктышо лачештарыме процесс, тидыже вашталтылше-влакын ыныштым тергаш, мучашдыме цикл-влакым пален налаш да моло йонгылышым корандаш йоным ышта |

## II

|                    |                     |                                                                                 |
|--------------------|---------------------|---------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Пайдаланыше</b> | <b>Пользователь</b> | компьютер суаплыкым кучылтын информацийым налше да тўрлө сомылым шуктышо айдеме |
| <b>Пале</b>        | <b>Метка</b>        | тўналтыш кодысо палемдыме корнылан пуымо лўм, тудлан виктарымаш пуалт кертеш    |

| <i>Марий термин</i>                                | <i>Руш термин</i>                            | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                |
|----------------------------------------------------|----------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Папке (каталог, директорий)</b>                 | <b>Папка (каталог, директория)</b>           | файлсистемын элементше, файл да вес папке-влакым (каталог-влакым) аралыше структур                                                        |
| <b>Пароль, шолыпмут (password)</b>                 | <b>Пароль (password)</b>                     | рашемдыме пайдаланышылан гына палыме шкешотан (уникал) тиште почелалык, тудым компьютер системыш шуашлан але интервотыш ушнашлан кучылтыт |
| <b>Паша үстел (Desk – үстел, тор – тӱн, кӱшыл)</b> | <b>Рабочий стол (Desktop)</b>                | пайдаланышын график йырвелын тӱн тӱрзаже да тушко график йырвелын ешарыме элементше-влак                                                  |
| <b>Пашаӱзгарпанель</b>                             | <b>Панель инструментов</b>                   | икмыняр моло элементым (мутлан, полдыш, пуртык алан, почыталтше лӱмер-влакым да т.м.) верандаш кучылтмо интерфейсэлемент                  |
| <b>Пелезрыкан программе ворандыш</b>               | <b>Полусвободное программное обеспечение</b> | парышым ыштен налде, пайдаланышын нимучашдымын кучылтын, шаркален да вашталтен кертме программе ворандыш                                  |
| <b>Пиксель</b>                                     | <b>Пиксель</b>                               | растр ойыпын эн изи ужашыже, кудын тӱсшым шкевуа ойырен палемдаш лиеш                                                                     |
| <b>Погымплате</b>                                  | <b>Печатная плата</b>                        | электрон компонент-влакым пижыкташлан да ушашлан кучылтмо пластин                                                                         |
| <b>Позиционло чотрадам системе</b>                 | <b>Позиционная система счисления</b>         | чотрадам системе, тушто ик цифрак тӱрлӧ чот ыным налын кертеш; тыгодым цифрым возымаште цифрын чот ынге айлыме вер деч шога               |
| <b>Полдышона, клавиатур</b>                        | <b>Клавиатура</b>                            | палемдыме радам почеш полдыш-влакым верандыме явала; полдышым темдалмаш компьютерыш тиштгым але команде-влакым пурташ йӧным ышта          |

| <i>Марий термин</i>    | <i>Руш термин</i>        | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------|--------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Полышпроцессор</b>  | <b>Сопроцессор</b>       | рўдö процессорын стандартле команде тўшкашкыже пурыдымо, математик да логик ыштыкым шукташ кучылталтше ешартыш процессор                                                                                                             |
| <b>Порт</b>            | <b>Порт</b>              | компьютерлаште ымпале-влакым наледылше да колтылшо ушык                                                                                                                                                                              |
| <b>Портал</b>          | <b>Портал</b>            | пайдаланышылан каталог, увер да обзор калыпан теме-влак але ик теме дене кылдалтше чумырымо инфоресурс ден тўрлö инфосервис-влак/информационло полыш-влак (почто, тототлымвер, погын да кычалше системе) деке шуаш темлыше вотлаштык |
| <b>Почела алгоритм</b> | <b>Линейный алгоритм</b> | возымо семянак команде-влакым почела шуктымо алгоритм                                                                                                                                                                                |
| <b>Почто сервер</b>    | <b>Почтовый сервер</b>   | пайдаланыше-влакын электрон серышыштым наледылаш да колтедылаш йбнештарыше, тыгак нунын кайыме корныштым рашемдыше сервер                                                                                                            |
| <b>Презентаций</b>     | <b>Презентация</b>       | текст ден графике информация, тыгак компьютер анимаций, видео да йўк радам дене ик йырвелыш келыштарыме слайд-влак гыч шогышо документ                                                                                               |
| <b>Принтер</b>         | <b>Принтер</b>           | компьютер деке ушалтше да документ-влакым кагаз лаштыкыш савыктен лукшо явала; принтер-влак тўн шотышто матрице, лазер, чернилайогынан лийыт                                                                                         |
| <b>Провайдер</b>       | <b>Провайдер</b>         | шке компьютер гоч интервот деке ушымаш, хостлымаш да т.м. интервот суаплыкым темлыше компаний але вестўрлö ушем                                                                                                                      |

| <i>Марий термин</i>               | <i>Руш термин</i>                         | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Программе</b>                  | <b>Программа</b>                          | рашемдыме лектышыш шуашлан кучылталтше почела кайыше машин команде-влак                                                                                                                                                                         |
| <b>Программе ворандыш (ПВ)</b>    | <b>Программное обеспечение (Software)</b> | кужу жап аралалтше компьютершарнышын чыла явалаштыже улшо программе тўшкалык                                                                                                                                                                    |
| <b>Программлымаш</b>              | <b>Программирование</b>                   | программе-влакым возымаш да лачештарымаш процесс                                                                                                                                                                                                |
| <b>Программлымаш йылме</b>        | <b>Язык программирования</b>              | компьютер ден айдеме коклаште кылым ышташлан лўмын ыштыме тиштысистеме; ымпале-влакым (информацийым) да нуным шотлышо машиныште пашалыме алгоритм-влакым (программе-влакым) возен ончыкташлан кучылталтеш                                       |
| <b>Программлымаш системе-влак</b> | <b>Системы программирования</b>           | рашемдыме программлымаш йылме дене программм ямдылаш кучылталтше программе системе                                                                                                                                                              |
| <b>Протокол</b>                   | <b>Протокол</b>                           | вотыш пурышо компьютер-влак коклаште кылым ыштыше йбным (тыгак тудым шуктышо программе тўшкам) возен ончыктымаш                                                                                                                                 |
| <b>Процессорын цифркуатше</b>     | <b>Разрядность процессора</b>             | процессорын пўтынек пашален але трансферлен кертме кокытан кодын эн кугу кужытшым ончыктышо процессорын характеристикике                                                                                                                        |
| <b>Пункт</b>                      | <b>Пункт</b>                              | дўймын 1/72 наре ужашыже лийше кўшычын ўлык шрифтын висымкугтышо                                                                                                                                                                                |
| <b>Пуртышо/лукшо явала</b>        | <b>Устройство ввода/вывода</b>            | ымпале-влакын пуртымо але лукомо (колтылмо) функцийым шуктышо тўжвалаявала; пуртышо явалалан полдышона, микрофон, коляиге, сканер, видеопуртышо явала да молат шотлалтыт; лукшо явалалан графикчонышо, динамик, монитор, принтер-влак шотлалтыт |

| <i>Марий термин</i>                 | <i>Руш термин</i>                  | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------------|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Р</b>                            |                                    |                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Растр</b>                        | <b>Растр</b>                       | строка ден колонкылашке<br>радамлыме да монитор<br>экраныште ойыпым шочыкташлан<br>кучылталтше коквисан точко чумыр                                                                                                               |
| <b>Рӯдӧ процессор</b>               | <b>Процессор<br/>центральный</b>   | компьютерын тӱн паша<br>ужашыже; тудо программе<br>почеш пуалтше арифметик да<br>логик операций-влакым ышта,<br>шотлен лукшо процессым<br>виктара да компьютерысе<br>чыла явалан пашажым ваш<br>келыштара (координироватла)       |
| <b>Редакторлымаш</b>                | <b>Редактирование</b>              | компьютерыште документым<br>ямдылыме йыжын, тыгодым<br>кычал мумо йонылыш-<br>влак тӧрлаталтыт да кӱлеш<br>вашталтыш-шамыч пурталтыт                                                                                              |
| <b>С</b>                            |                                    |                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>Сайт (воткыл,<br/>вотлаштык)</b> | <b>Сайт (web-узел)</b>             | иктӱрлӧ дизайн, ик<br>шонымаш дене чумырымо да<br>ик вотсерверыште верланыше<br>вотлаштык тӱшкалык                                                                                                                                |
| <b>Сервер</b>                       | <b>Сервер</b>                      | информацийым вашталтылашлан<br>шке службышт але ресурсышт<br>деке тора шумашан компьютер<br>але программе системе                                                                                                                 |
| <b>Системблок</b>                   | <b>Системный блок</b>              | металл гыч ыштыме петыртышан<br>яшлык семын келыштаралтше<br>компьютерын тӱн блокшо, тудо<br>компьютерын икмыняр ужаш<br>(тӱнплате, тӱнга магнит дискан<br>погымвер (накопитель), питаний<br>блок да т.м.) гыч шога               |
| <b>Системвик-<br/>тарыше</b>        | <b>Системный<br/>администратор</b> | локал вотын (аппарат ужашын,<br>системе да компьютер программе<br>ворандышын) чоналтмыжлан<br>да умбакыже пашам ыштен<br>кертмыжлан, тудым аралымылан<br>да ресурсшо дене пайдаланаш<br>правам шеледымылан вуйын<br>шогышо айдеме |

| <i>Марий термин</i>             | <i>Руш термин</i>                 | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                    |
|---------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Системшай</b>                | <b>Системная шина</b>             | тўжвалаявала ден рўдó<br>процессор але тўжвалаявала<br>ден компьютерын оперативле<br>шарнышыже (КОШ) коклаште<br>ынпале-влакым вончештарылаш<br>(трансферлаш) кучылталтше шай |
| <b>Сканер</b>                   | <b>Сканер</b>                     | компьютерыш ойыпым лаштык<br>але слайд гыч пуртышо явала                                                                                                                      |
| <b>Слот</b>                     | <b>Слот</b>                       | компьютерын тўнплатыштыже<br>явала контроллер-влак плате<br>да ешартыш явала-влакым<br>верандашлан кылушык                                                                    |
| <b>Сомылпанель</b>              | <b>Панель задач</b>               | вес программе-влакым<br>тўналыкташ але ыштыш-<br>влакым виктараш кучылталтше<br>пашаўзгарпанель сынан<br>программе                                                            |
| <b>Спам</b>                     | <b>Спам</b>                       | енгын {налшын} келшыдымыж<br>деч кумылсавыртыш (рекламе)<br>сынан увертарымашым электрон<br>почто дене шуко колтымаш                                                          |
| <b>Статикле<br/>вашталтылше</b> | <b>Статическая<br/>переменная</b> | вес ыным пуымешке шке<br>ынгжым аралыше вашталтылше,<br>эсогыл тыгодымат, кунам<br>процедурын, кушто тиде<br>вашталтылшым палемдыме,<br>пашаже мучашлалтын                    |
| <b>Т</b>                        |                                   |                                                                                                                                                                               |
| <b>Такт<br/>чўчкыдылык</b>      | <b>Тактовая частота</b>           | мегагерц (МГц) да гигагерц<br>(ГГц) дене висыме, жапын<br>иктыкыште (татыште)<br>процессорын ыштыме<br>цикл чотшым ончыктышо<br>процессорын характеристикиже                  |
| <b>Тексталан</b>                | <b>Текстовое поле</b>             | полдышонаште погымо<br>печатлыме тиште-влакым налше<br>объект                                                                                                                 |
| <b>Текстпроцессор</b>           | <b>Текстовый<br/>процессор</b>    | таблицан, сўретан, формулан<br>да т.м. текстым редакторлен да<br>форматлен кертше компьютер<br>программе                                                                      |

| <i>Марий термин</i>                      | <i>Руш термин</i>                                    | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------|------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Тўжвал шарныше явала (ТШЯ)</b>        | <b>Внешнее запоминающее устройство (ВЗУ)</b>         | кугу шынымашан шарныш явала, тушто аралалтше ынтале компьютерын чўкталтме але йўрыкталтме деч ок шого; тўжвал шарныше явалашке тўнга магнитдиск, лывырге магнитдиск, компакт-диск, магнит-оптикле компакт-диск да т.м. пурат |
| <b>Тўжвалявала</b>                       | <b>Периферийное устройство</b>                       | шотлышо системын тўн блокшо деч конструкций почеш ойырымо техник ворандышын ужашыже                                                                                                                                          |
| <b>Тўжвалявалан але шайын цифркуатше</b> | <b>Разрядность периферийного устройства или шины</b> | иканаште тўжвалявалан пашалыме але шай дене вончештарылме (трансферлыме) разряд (бит) чот                                                                                                                                    |
| <b>Тиште</b>                             | <b>Символ</b>                                        | текстан информацийын эн изи иктыкше (цифре, буква, чарналтыш пале да т.м.)                                                                                                                                                   |
| <b>Тиштер куат</b>                       | <b>Мощность алфавита</b>                             | алфавитысе тиште-влакын тичмаш чотшо                                                                                                                                                                                         |
| <b>Тўналтыш код</b>                      | <b>Исходный код</b>                                  | кугу кўкшытан йылме дене ыштыме, лудын кертме программлыме код                                                                                                                                                               |
| <b>Тўнвож каталог</b>                    | <b>Корневой каталог</b>                              | вес каталогышко пышталтдыме эн кўшыл кўкшытан каталог                                                                                                                                                                        |
| <b>Тўнмут</b>                            | <b>Ключевое слово</b>                                | интерпретаторлан але компиляторлан посна ыным пуышо программлыме кодысо мут; тўнмут-влак шапашлыме мутла деч вашталтылше, процедур але функций-шамычын лўмышт семын кучылт кертмышт дене ойыртемалтыт                        |
| <b>Тўнплате, системплате</b>             | <b>Материнская плата</b>                             | шукылончан погымплате, тушко компьютерын тўн компонентше-влак верандалтыт (мутлан, тўн процессор, КОШ-ын контроллерже да КОШ, оптылшо ЭШЯ, тўн интерфейс-влакын пуртышо-лукшо контроллерышт)                                 |

| <i>Марий термин</i>                                                | <i>Руш термин</i>                               | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Тўнямбалвот</b>                                                 | <b>Глобальная сеть</b>                          | тўня мучко верланыше компьютер ден верысе вот-влакым ушышо вот                                                                             |
| <b>Тўнямбалвот (WWW – World Wide Web – Тўнямбал кумдыкысо вот)</b> | <b>Всемирная паутина (WWW – World Wide Web)</b> | интервотыш ушнышо тўрлő компьютерыште икте-весе дене кылдалтше документ-влак деке шумашым йөнештарыше шеледыме системе                     |
| <b>Тототлымвер</b>                                                 | <b>Чат</b>                                      | кызытсе татыште увертыш-влакым компьютер вotyшто вашталтылмаш, тыгак тудым йөнештарыше программе ворандыш                                  |
| <b>Трафик</b>                                                      | <b>Трафик</b>                                   | палемдыме жапыште сервер гоч эртыше, килобайт дене высьме, ынтале чот                                                                      |
| <b>Тõнга диск (винчестер)</b>                                      | <b>Жёсткий диск (винчестер)</b>                 | ик рўдыштő верланыше магнитдисла гыч шогышо информацийым аралыше явала; утларакшым компьютерлаште ынтале-влакын тўнг аралышыжлан шотлалтеш |
| <b>Тõрза</b>                                                       | <b>Окно</b>                                     | интерфейсэлемент, рашемдыме программе дене пашам ыштыме экранын ужашыже                                                                    |
| <b>Тўс келгылык</b>                                                | <b>Глубина цвета</b>                            | растр графикын да видеон ик пиксельжым кодлымо годым тўсым аралаш да ончыкташлан кучылталтше бит чот                                       |
| <b>У</b>                                                           |                                                 |                                                                                                                                            |
| <b>Укшанмаш</b>                                                    | <b>Ветвление</b>                                | ышталтшаш ошкылын могай-гынат келшык (условий) шукталтме деч шогышо сомылым шуктымо радам                                                  |
| <b>Утилите</b>                                                     | <b>Утилита</b>                                  | компьютервирус дене кучедалше, шарнышым виктарыше, файл-влакым архивлыше да моло тыглай сомылым шуктышо полыш программе                    |

| <i>Марий термин</i>          | <i>Руш термин</i>             | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                                                                     |
|------------------------------|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ф</b>                     |                               |                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Файл</b>                  | <b>Файл</b>                   | компьютершарнышыште ик тичмаш семын кужу жап аралалтше лўман информаций                                                                                                                                                        |
| <b>Файллўм</b>               | <b>Имя файла</b>              | файлсистемын лўм тўшкаштыже файлым ик семын палемдыше тиштыгорно                                                                                                                                                               |
| <b>Файллўмым кумдандымаш</b> | <b>Расширение имени файла</b> | файлын лўмышкыжō ешарыме тиште радам, тудо типым палаш кучылталтеш                                                                                                                                                             |
| <b>Файлсистеме</b>           | <b>Файловая система</b>       | дискыш файл-влакым возышо да лудшо операционло системын ужашыже; файлсистеме файлын логик да физик структуржым, идентификацийжым да пелен кайыше ыҥпалжым палемда                                                              |
| <b>Файлформат</b>            | <b>Формат файла</b>           | файл аралымым, экраныште ончыктымым, савыктыме йōным палемдыше файлын структуржо                                                                                                                                               |
| <b>Файрвол</b>               | <b>Файрвол</b>                | компьютер вотыш санкцийде пурымо деч аралыше программе але компьютер                                                                                                                                                           |
| <b>Формуло</b>               | <b>Формула</b>                | шотлымашын лектышыже негызеш ыҥым пōртылтышō кылдыш                                                                                                                                                                            |
| <b>Форум, погын</b>          | <b>Форум</b>                  | вотлаштык дене пайдаланыше-влакын кылым кучымо вотпрограмме класс                                                                                                                                                              |
| <b>Функций</b>               | <b>Функция</b>                | кылдыш гыч ўжмō могай-гынат ыҥым шотлен лукшо игыпрограмме; тиде ыҥ функцийым лўмжō дене ўжшō программыш пōртылеш; нунын лўмышт тўнмут улыт гын, функций-влак программым возымо йылмыш шыҥдаралтше элементше-влаклан шотлалтыт |

| <i>Марий термин</i> | <i>Руш термин</i> | <i>Терминын значенийже</i> |
|---------------------|-------------------|----------------------------|
|---------------------|-------------------|----------------------------|

## Х

|                  |                |                                                                                                                                                                                                  |
|------------------|----------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Хакер</b>     | <b>Хакер</b>   | информатик сферыште<br>законным пудыртышо ег,<br>мутлан, санкцийде йот<br>компьютер вотлашке пурымаш<br>да тушеч информацийым<br>налмаш, компьютервирусым<br>шочыктымаш да шаркалымаш<br>да т.м. |
| <b>Хостлымаш</b> | <b>Хостинг</b> | серверысе кумдык ужашым<br>пайдаланышылан айлаш<br>пуымаш; шке вотсерверлаште<br>пайдаланышын сайтшын<br>пашам ыштен кертмыжым<br>йӱнештарымаш                                                   |

## Ц

|                                        |                                               |                                                                                                                   |
|----------------------------------------|-----------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>ЦАВ (Цифр-аналог вестүрлемдыше)</b> | <b>ЦАП (Цифро-аналоговый преобразователь)</b> | цифр кодым (тыглай кокытан)<br>аналогсигналышке (электроток,<br>электрозаряд, электоркуат)<br>вестүрлемдыше явала |
| <b>Цикл</b>                            | <b>Цикл</b>                                   | икмыняр пачаш кучылталт<br>кертше оператор-влакын<br>почелалыкышт                                                 |
| <b>Цифр (кокытан) кодлымаш</b>         | <b>Цифровое (двоичное) кодирование</b>        | информацийым бит-влакын<br>(0 ден 1) почелалыкышт гоч<br>ончыктымаш                                               |
| <b>Цифр-влак</b>                       | <b>Цифры</b>                                  | чотым возымо годым<br>кучылталтше тиште-влак                                                                      |

## Ч

|                              |                                  |                                                                                       |
|------------------------------|----------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Чарныш</b>                | <b>Останов</b>                   | программын шукталтмыжым<br>чарыше ыштык                                               |
| <b>Чарныш точка</b>          | <b>Точка останова</b>            | палемдыме оператор, тудын<br>дек шумек программын<br>шукталтмыже чаралтеш             |
| <b>Чўктылалтше кыл линий</b> | <b>Коммутируемая линия связи</b> | пашам ыштыше компьютер<br>коклаште кылым кучымо<br>жаплан гына чўкталтше кыл<br>линий |

| <i>Марий термин</i>              | <i>Руш термин</i>                  | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                      |
|----------------------------------|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Чотрадам системе</b>          | <b>Система счисления</b>           | чотым ончыкташ да лўмдаш кучытталтше йѳн да правил тўшкалык                                                                                                     |
| <b>Чотрадам системын негызше</b> | <b>Основание системы счисления</b> | цифр-влакын позиционло чотрадам системыште кучытталтше чотышт                                                                                                   |
| <b>Чумыр</b>                     | <b>Массив</b>                      | ик вашталтылшыште аралалтше радамлыме ынпале (элемент) почелалык                                                                                                |
| <b>Ш</b>                         |                                    |                                                                                                                                                                 |
| <b>Шай</b>                       | <b>Шина</b>                        | компьютерын функционал блок коклаште ынпале-влакым вончештарылше (трансферлыше) игысистеме                                                                      |
| <b>Шапашлыме мут</b>             | <b>Зарезервированное слово</b>     | программлымаш йылме мутерыш пуртымо да посна кучылташлан шапашлыме мут                                                                                          |
| <b>Шарныш</b>                    | <b>Память</b>                      | информацийым аралаше явала                                                                                                                                      |
| <b>Шеннонын формулжо</b>         | <b>Формула Шеннона</b>             | тўрлѳ лийынкертшашлык годым I информацийын чотшым шотлымо формул: $I = -i \log_2 p_i$ , кушто $p_i$ – i событийын лийынкертшашлыкше, N – лийшаш событийын чотшо |
| <b>Шрифт</b>                     | <b>Шрифт</b>                       | ик кугытан (тўн шотышто пункт дене ончыкталтше), стилиян але атрибутан тиште тўшка                                                                              |
| <b>Шуктызо</b>                   | <b>Исполнитель</b>                 | возымо алгоритмын йылмыжым умылышо да тиде алгоритмым шуктен кертше айдеме але автоматике явала                                                                 |
| <b>Шуктымо программе</b>         | <b>Исполняемая программа</b>       | тўн шотышто файл калыпан, палемдыме функций тўшкам шукташлан кучытталтше да операционло системым тўналыктен кертше программе                                    |
| <b>Шумаш</b>                     | <b>Доступ</b>                      | компьютер системыште але вотышто программе, аппарат але информаций ресурсым кучылташ пуышо йѳн але права                                                        |

|                     |                   |                            |
|---------------------|-------------------|----------------------------|
| <i>Марий термин</i> | <i>Рус термин</i> | <i>Терминын значенийже</i> |
|---------------------|-------------------|----------------------------|

## Ы

|                                            |                                                |                                                                                                |
|--------------------------------------------|------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ынпале</b>                              | <b>Данные</b>                                  | компьютерлан пашалашыже келшен толшы калып сынан информаций                                    |
| <b>Ынпале шай</b>                          | <b>Шина данных</b>                             | информацийым вончештарылаш (трансферлаш) кучылташ шай                                          |
| <b>Ынпалын типше</b>                       | <b>Тип данных</b>                              | палемдыме ынпале-влакын элементыштым компьютерын интерпретаций йонжым рашемдыше характеристике |
| <b>Ынпалыного</b>                          | <b>База данных</b>                             | ик сомыллан кучылташ але ик теман ынпале-влакын погышт                                         |
| <b>Ынпалыного виктарыме системе (ЫПВС)</b> | <b>Система управления базами данных (СУБД)</b> | ынпале погым шочыктым да кучылтым виктарыше компьютер программе                                |

## Э

|                                                 |                                                 |                                                                                                           |
|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Экран авалтыш (кертмаш)</b>                  | <b>Разрешение экрана</b>                        | монитор экранын кугытшым (лопкыт ден кукшытшым) пиксель дене висымыш                                      |
| <b>Электрон почто адрес, кучык.: э-адрес</b>    | <b>Адрес электронной почты</b>                  | электрон почто яшыкын шкешотан (уникал) идентификаторжо; тудо тыгай сынан: Лум@ПочтысерверЛум             |
| <b>Электрон почто, кучык.: э-почто (e-mail)</b> | <b>Электронная почта (e-mail)</b>               | пайдаланыше-влаклан увертышым але документым печатлен лукде вашталтылаш йоным ыштыше вот службо           |
| <b>Электрон таблице</b>                         | <b>Электронная таблица</b>                      | компьютерыште ынпале-влакым таблице калыпыште пашалаш кучылталтше программе                               |
| <b>Электрон таблицысе функций</b>               | <b>Функция в электронной таблице</b>            | у ыным налаш полшышо луман объект, функций ден оператор-влакын ячейкылашкыштыш ушык/кылвер да ын тускалык |
| <b>Эре шарныше явала (ЭШЯ)</b>                  | <b>Постоянное запоминающее устройство (ПЗУ)</b> | вашталтдыме ынпале-влакын чумырыштым аралаш кучылталтше энергийзыкан шарныш                               |

| <i>Марий термин</i>                                   | <i>Руш термин</i>                                      | <i>Терминын значенийже</i>                                                                                                                                                            |
|-------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Эрыкан<br/>программе<br/>ворандыш</b>              | <b>Свободное<br/>программное<br/>обеспечение</b>       | пайдаланышылан программе<br>продуктым нимучашдымын<br>шындылаш, тўналыкташ, тыгак<br>эрыкын кучылташ, йөнештараш,<br>копийлам шаркалаш да<br>саемдылаш правам пуышо<br>программе-влак |
| <b>ЭШМ (электрон<br/>шотлышо машин)</b>               | <b>ЭВМ (электронно-<br/>вычислительная<br/>машина)</b> | информацийым вончештарылаш<br>(трансферлаш), аралаш<br>да пашалаш кучылталтше<br>шотлышо машин                                                                                        |
| <b>ЭШМ/компьютер<br/>чонгымойыртм/<br/>архитектур</b> | <b>Архитектура<br/>ЭВМ</b>                             | компьютерын пашарадамже ден<br>явалажын чоналтме ойыртомже                                                                                                                            |
| <b>Я</b>                                              |                                                        |                                                                                                                                                                                       |
| <b>Ярлык</b>                                          | <b>Ярлык</b>                                           | вес файлым, папкым але<br>интервот лаштыкым писын<br>тўналыкташ полшышо файл                                                                                                          |

# Русско-марийский указатель терминов

ASCII (American Standart Code for Information Interchange)

CMYK

COM1 и COM2

dpi (Dot per inch)

FAT

Flash-память, Flash-накопитель

FTP (File transfer protocol)

HTML (HyperText Markup Language)

HTTP (HyperText Transfer Protocol)

IP-адрес

LPT

POP3 (Post Office Protocol 3)

PS/2

RGB

SMTP (Simple Mail Transfer Protocol)

SQL (Structured query language)

TCP/IP (Transmission Control Protocol/ Internet Protocol)

Unicode

URL (Uniform resource locator)

USB

Web-камера

Web-сервер

Web-страница

## А

Адаптер

Адрес

ASCII (American Standart Code for Information Interchange –

Информацийым ваш-ваш вашталтыме шотышто америкысе стандартле код)

CMYK-гүсmodelь

COM1 да COM2

dpi (dot per inch – ик дюймлан точко)

FAT

Flash-шарныш

FTP (File transfer protocol – Файл трансферлык протокол)

HTML (HyperText Markup Language – Гипертекстын Тиштыйылмыже), кўчык.: HTML-йылме

HTTP (HyperText Transfer Protocol – Гипертекст Трансферлык Протокол)

IP-адрес

LPT

POP3 (Post Office Protocol 3 –

Почтылык Протокол 3)

PS/2

RGB (red – йошкарге, green – ужалге, blue – канде)

SMTP (Simple Mail Transfer Protocol – Куштылго Серыш Трансферлык Протокол)

SQL (Structured query language – Структурлымо Йодмыйылме)

TCP/IP (Transmission Control Protocol/ Internet Protocol – Колтылым Тергыше Протокол/ Интервот Протокол)

Unicode (Юникод)

URL (Uniform resource locator – Ресурсын иктўрлемдыме верончыктышыжо)

USB (Universal Serial Bus – Универсал Почла Шай)

Web-камер/воткамер

Web-сервер/вотсервер

Web-лаштык/вотлаштык

Адаптер

Адрес

Адрес электронной почты  
Алгоритм  
Алфавит  
Алфавитный подход к измерению информации  
Антивирусные программы

Аппаратное обеспечение  
Аргумент (параметр)  
Архиватор  
Архитектура ЭВМ

АЦП (Аналогово-цифровой преобразователь)

## Б

База данных  
Байт  
Баннер  
Бит  
Блок-схема  
Браузер  
Буфер обмена

## В

Векторное кодирование графической информации  
Вероятностный подход к измерению информации  
Ветвление  
Видеокарта (видеоплата)  
Вирус  
Внешнее запоминающее устройство (ВЗУ)  
Всемирная паутина (WWW – World Wide Web)  
Встроенные функции  
Выделенный канал (линия)  
Выражение

## Г

Гибкий магнитный диск (дискета)  
Гиперссылка  
Гипертекст  
Глобальная сеть  
Глубина цвета  
Графический интерфейс  
Графический примитив  
Графический редактор

Электрон почто адрес, кўчык.: э-адрес  
Алгоритм  
Алфавит/тиштер  
Информацийым висымаште алфавитле/тиштерле йөн  
Антивирус/вирусваштарешлык программе  
Аппарат ворандыш  
Аргумент/негызой (параметр)  
Архиватор  
ЭШМ/компьютер чонымойыртем/архитектур  
АЦВ (аналог-цифр вестүрлемдыше)

Ынпалыпого  
Байт  
Баннер  
Бит  
Блок-схеме  
Браузер/Ончыктышо  
Вашталтыш буфер

Графике информацийым векторло кодлымаш  
Информацийым висымаште лийынкертшашлык йөн  
Укшанмаш  
Видеокарт (видеоплате)  
Вирус  
Тўжвал шарныше явала (ТШЯ)

Тўнямбалвот (WWW – World Wide Web – Тўнямбал кумдыкысо вот)  
Ончылгоч пуртымо функций  
Ойырымо канал (линий)  
Кылдыш

Лывырге магнитдиск (дискет)  
Гиперушык/гиперкылвер  
Гипертекст  
Тўнямбалвот  
Тўс келгылык  
Графике интерфейс  
Графике примитив  
Графике редактор

## Д

Данные  
Двоичная система счисления  
Десятичная система счисления  
Дефрагментация диска  
Диаграмма  
Диалоговое окно  
Дисковод  
Дискретизация  
Дистрибутив  
Документ  
Домен  
Доменная система имён (DNS)

Доменный адрес  
Доступ  
Драйвер

## Е

Единицы измерения информации

## Ж

Жёсткий диск (винчестер)

## З

Запрос  
Зарезервированное слово  
Звуковая плата (аудиоадаптер)  
Значок (иконка)

## И

Имя файла  
Интернет  
Интернет-каталог  
Интерфейс  
Инtranет  
Информатизация  
Информатика  
Информационная культура  
  
Информационная услуга  
  
Информационное общество  
  
Информационные каналы  
  
Информационные процессы

Ынпале  
Кокытан чотрадам системе  
Луан чотрадам системе  
Дискым фрагментлыдымаш  
Диаграмме  
Вашкылтөрза  
Дисккондыштыш  
Дискретизаций  
Дистрибутив  
Документ  
Домен  
Домен лўм системе (DNS – Domain Name System)  
Домен адрес  
Шумаш  
Драйвер

Информаций висымкугыт

Тонга диск (винчестер)

Йодмаш  
Шапашлыме мут  
Йўкплате (йўкадаптер, йўккарт)  
Кылдамга

Файллўм  
Интервот  
Интервот-каталог  
Интерфейс  
Интравот  
Информатизаций  
Информатике  
Информаций культур, кўчык.:  
инфокультур  
Информаций суаплык, кўчык.:  
инфосуаплык  
Информаций мерсото, кўчык.:  
инфомерсото  
Информаций канал-влак, кўчык.:  
инфоканал-влак  
Информаций процесс-влак, кўчык.:  
инфопроцесс-влак

Информационные технологии

Информационный носитель

Информационный продукт

Исполнитель

Исполняемая программа

Источник информации

Исходный код

## К

Клавиатура

Кластер

Клиент

Ключевое слово

Книга

Кнопка

Код

Кодирование

Кодировочная (кодовая) таблица

КОИ8

Количество информации

Комментарий

Коммуникация

Коммутируемая линия связи

Компакт-диск

Компиляция

Компьютер

Компьютерная графика

Контекстное меню

Контроллер

Корневой каталог

Курсор

КЭШ-память

## Л

Линейный алгоритм

Лист

Логин (login)

Логический диск

Логический тип

Локальная сеть (LAN)

## М

Макрос

Массив

Информаций технологий, кўчык.:

инфотехнологий

Информаций аралыше, кўчык.:

инфоаралыше

Информаций продукт, кўчык.:

инфопродукт

Шуктызо

Шуктымo программе

Информаций памаш

Тўналтыш код

Полдышoнa, клавиатур

Кластер

Клиент

Тўнмут

Кнага

Кнопко, полдыш

Код

Кодлымаш

Кодтаблице

КОИ8 (Код Обмена Информацией

8-битный – Информацийым

Вашталтылмаш 8-битан Код)

Информаций чoт, кўчык.: инфoчoт

Комментарий

Коммуникаций

Чўктылалтыше кыл линий

Компакт-диск

Компиляций

Компьютер

Компьютер графика

Контекст меню

Контроллер

Тўнвож каталог

Курсор

КЭШ-шарныш

Пoчeлa алгоритм

Лаштык

Логин (login)

Логик диск

Логик тип

Верысе вoт (LAN), лoкaлвoт

Макрос

Чумыр

Материнская плата  
Машинный код (машинный язык)  
Меню  
Метка  
Микросхема интегральная  
Модем  
Модуль  
Монитор, дисплей  
Мощность алфавита  
Мультимедиа  
Мышь

## Н

Непозиционная система счисления

## О

Обработка информации  
Окно  
Операнд  
Оперативная память компьютера (ОЗУ)

Оператор  
Операционная система  
Основание системы счисления  
Останов  
Отладка

## П

Память  
Панель задач  
Панель инструментов  
Папка (каталог, директория)  
Пароль (password)  
Передача информации

Переменная  
Переход  
Периферийное устройство  
Печатная плата  
Пиксель  
Подпрограмма (процедура)  
Позиционная система счисления  
Поисковая машина  
Поисковая система  
Поисковый робот (паук)  
Полусвободное программное обеспечение  
Пользователь

Түнплате, системплате  
Машин код (машин йылме)  
Меню  
Пале  
Интеграл микросхеме  
Модем  
Модуль  
Монитор, дисплей  
Тиштер куат  
Мультимедий  
Коляиге

Вердыме (позицийдыме) чотрадам  
системе

Информацийым пашалымаш  
Төрза  
Операнд  
Компьютерын оперативле шарнышыже  
(КОШ)  
Оператор  
Операционло системе  
Чотрадам системын негызше  
Чарныш  
Лачештарымаш

Шарныш  
Сомылпанель  
Пашаўзгарпанель  
Папке (каталог, директорий)  
Пароль, шолыпмут (password)  
Информацийым вончештарылмаш  
(трансферлымаш)  
Вашталтылыше  
Куснымаш  
Тўжвалявала  
Погымплате  
Пиксель  
Игыпрограмме (игыпроцедура)  
Позиционло чотрадам системе  
Кычалше машин  
Кычалше системе  
Кычалше робот (эныремыш)  
Пелеэрыкан программе ворандыш

Пайдаланыше

Порт  
Портал  
Постоянное запоминающее устройство (ПЗУ)  
Почтовый сервер  
Пошаговый процесс  
Презентация  
Приёмник информации

Прикладные программы (приложения)  
Принтер  
Провайдер  
Программа  
Программирование  
Программное обеспечение (Software)  
Проприетарное программное обеспечение  
Протокол  
Процессор центральный  
Пункт

## Р

Рабочий стол (Desktop)  
  
Разрешение экрана  
Разрядность периферийного устройства или шины  
Разрядность процессора  
Растр  
Растровое кодирование графической информации  
Расширение имени файла  
Редактирование  
PPP (Point to Point Protocol)

## С

Сайт (web-узел)  
Свободное программное обеспечение  
Сервер  
Сетевой адаптер  
Сеть компьютерная  
Символ  
Система счисления  
Система управления базами данных (СУБД)  
Системная шина  
Системный администратор

Порт  
Портал  
Эре шарныше явала (ЭШЯ)

Почто сервер  
Ошкылпроцесс  
Презентаций  
Информацийым налше, кўчык.:  
инфоналше  
Компьютер программе (пеленлык)  
Принтер  
Провайдер  
Программе  
Программлымаш  
Программе ворандыш (ПВ)  
Оза улшан (эрыкдыме) компьютер программе ворандыш  
Протокол  
Рўдө процессор  
Пункт

Паша ўстел (Desk – ўстел, top – тўн, кўшыл)  
Экран авалтыш (кертмаш)  
Тўжвалаяалан але шайын цифркуатше

Процессорын цифркуатше  
Растр  
Графике информацийым растрле кодлымаш  
Файллўмым кумдандымаш  
Редакторлымаш  
PPP (Point to Point Protocol – Точко гыч  
Точкыш Протокол)

Сайт (воткыл, вотлаштык)  
Эрыкан программе ворандыш  
Сервер  
Вотадаптер  
Компьютер вот  
Тиште  
Чотрадам системе  
Ынпалыпого виктарыме системе (ЫПВС)  
Системшай  
Системвиктарыше

Системный блок  
Системы программирования  
Сканер  
Слот  
Сопроцессор  
Сортировка  
Спам  
Способы восприятия информации  
Статическая переменная

## Т

Тактовая частота  
Текстовое поле  
Текстовый процессор  
Тип данных  
Точка останова  
Трафик

## У

Устройство ввода/вывода  
Утилита

## Ф

Файл  
Файловая система  
Файрвол  
Формат файла  
Форматирование диска  
Форматирование документа  
Формула  
Формула Шеннона  
Формы представления информации  
Форум  
Функция  
Функция в электронной таблице

## Х

Хакер  
Хостинг

## Ц

ЦАП (Цифро-аналоговый преобразователь)  
Цикл  
Цифровое (двоичное) кодирование  
Цифры

## Ч

Частота дискретизации  
Чат

Системблок  
Программлымаш системе-влак  
Сканер  
Слот  
Польшпроцессор  
Ойыркалымаш  
Спам  
Информацийым ынлыме йён  
Статикле вашталтылше

Такт чўчкыдылык  
Тексталан  
Текстпроцессор  
Ынпалын типше  
Чарныш точко  
Трафик

Пуртышо/лукшо явала  
Утилите

Файл  
Файлсистеме  
Файрвол  
Файлформат  
Дискым форматлымаш  
Документым форматлымаш  
Формул  
Шеннонын формулжо  
Информаций кончыктымo калып  
Форум, погын  
Функций  
Электрон таблицысе функций

Хакер  
Хостлымаш

ЦАВ (Цифр-аналог вестўрлемдыше)

Цикл  
Цифр (кокытан) кодлымаш  
Цифр-влак

Дискретизаций чўчкыдылык  
Тототлымвер

## Ш

Шина  
Шина адреса  
Шина данных  
Шрифт

## Э

ЭВМ (электронно-вычислительная машина)  
Электронная таблица  
Электронная почта (e-mail)

## Я

Язык  
Язык программирования  
Язык программирования высокого уровня  
Язык программирования низкого уровня  
Ярлык

Шай  
Адресын шайже  
Ынтале шай  
Шрифт

ЭШМ (электрон шотлышо машин)

Электрон таблице  
Электрон почто, кўчык.: э-почто (e-mail)

Йылме  
Программлымаш йылме  
Куту кўкшытан программлымаш йылме

Изи кўкшытан программлымаш йылме

Ярлык

## ДЛЯ ЗАМЕТОК

---

## ДЛЯ ЗАМЕТОК

---

## ДЛЯ ЗАМЕТОК

---

## ДЛЯ ЗАМЕТОК

---

## ДЛЯ ЗАМЕТОК

---